

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE RELATION BETWEEN THE APPLICATION OF THE DASABIDHARAJA
DHAMMA PRINCIPLES AND THE ADMINISTRATION OF SANGHA AFFAIRS
BY ECCLESIASTICAL OFFICIALS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระวัชรินทร์ วชิรวโส (ชุมจิน)*, ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

PhraWacharin Wachirawangso (Chumjeen)*, Punnapong Wongnasri

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช, ประเทศไทย

Mahamakut Buddhist University, Sridharmasokarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: wacharin.cho@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และ 4) เสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 226 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสังฆาธิการและนักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 18 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านตบะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านปริจาคะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
2. การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสาธารณูปการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการศาสนศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

* Received February 25, 2026; Revised June 15, 2026; Accepted June 22, 2026

3. การใช้หลักทศพิธราชธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ($r = .806$) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักทศพิธราชธรรมควรบูรณาการหลักธรรมเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์การบริหารคณะสงฆ์ พัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ และจัดให้มีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม ความโปร่งใส และความเข้มแข็งขององค์กรคณะสงฆ์

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, หลักทศพิธราชธรรม, การบริหารกิจการคณะสงฆ์, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

This thesis has four main objectives: 1) to study the level of application of the Ten Royal Virtues (Dasavidha-Rajadhamma) among ecclesiastical administrators in Nakhon Si Thammarat Province; 2) to examine the level of Sangha administration conducted by ecclesiastical administrators in Nakhon Si Thammarat Province; 3) to investigate the relationship between the application of the Ten Royal Virtues and the administration of Sangha affairs by ecclesiastical administrators in the province; and 4) to propose guidelines for promoting the application of the Ten Royal Virtues in Sangha administration. This study employed a Mixed Methods Research design. The quantitative phase utilized a questionnaire to collect data from 226 Sangha administrators in Nakhon Si Thammarat Province. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. The qualitative phase employed in-depth interviews with 18 key informants, including Sangha administrators and religious scholars. The qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings were as follows:

1. The overall application of the Ten Royal Virtues (Dasavidha-Rajadhamma) among Sangha administrators in Nakhon Si Thammarat Province was at a high level. Among the dimensions, Tapa (self-discipline and diligence) had the highest mean score, while Pariccaga (self-sacrifice) had the lowest mean score.

2. The overall level of Sangha administrative management was at a high level. Among the dimensions, public utility management (Satharanupakara) had the highest mean score, whereas religious education administration had the lowest mean score.

3. The application of the Ten Royal Virtues was positively correlated with Sangha administrative management at a high level ($r = .806$), with statistical significance at the .001 level.

4. The guidelines for promoting the application of the Ten Royal Virtues suggest integrating Buddhist virtues into the strategic plans of Sangha administration, enhancing the capacity of Sangha administrators, and establishing a continuous monitoring and evaluation system in order to strengthen morality, transparency, and organizational effectiveness within the Sangha.

Keywords: Relation, Dasabidharaja Dhamma, Administration of Sangha, Sangha Administrators

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของประชาชนชาวไทยตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านจริยธรรม ศีลธรรม และการพัฒนาจิตใจ พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้สืบทอดพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า มีหน้าที่ทั้งเผยแผ่ธรรมะ พัฒนาสังคม และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชน การดำเนินกิจการพระพุทธศาสนาในสังคมไทยจึงมิได้ดำเนินไปตามหลักธรรมเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังต้องอาศัยระบบการบริหารจัดการภายในคณะสงฆ์ เพื่อให้กิจการของพระพุทธศาสนาเป็นไปโดยเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ในโครงสร้างการบริหารดังกล่าว พระสังฆาธิการในแต่ละระดับ มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้บริหาร ผู้กำกับดูแล และผู้นำทางธรรม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมประกอบการบริหารอย่างรอบคอบ เพื่อให้สามารถนำพาคณะสงฆ์ไปสู่เป้าหมายแห่งความมั่นคงและยั่งยืนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในยุคสมัยที่บริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นปัจจุบัน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555) พระพุทธศาสนาเป็นเสาหลักสำคัญของสังคมไทยที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของประชาชนมาตั้งแต่อดีตกาล พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณทำหน้าที่เป็นทั้งผู้สืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าและผู้ประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชน หน้าที่ดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินชีวิตในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสั่งสอนธรรมะ การพัฒนาจิตใจ การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน อย่างไรก็ตาม ความมั่นคงและประสิทธิภาพของพระพุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของคณะสงฆ์เป็นสำคัญ โดยเฉพาะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละระดับ ซึ่งมีพระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารหลัก ความสามารถของพระสังฆาธิการในการนำพาคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อทั้งความมั่นคงภายในองค์กรสงฆ์และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อพระพุทธศาสนาโดยรวม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทยมีรากฐานมาจากการกำหนดระเบียบวินัยทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการธำรงพระธรรมวินัยให้มั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของคณะสงฆ์ไทยที่มีการจัดระเบียบปกครองอย่างเป็นระบบภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย พระสังฆาธิการในฐานะผู้มีหน้าที่ดูแลควบคุมการปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองของตน จึงต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ปรากฏปัญหาการบริหารงานบางประการที่สะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องทั้งในเชิงวินัย การบริหารจัดการ และคุณธรรมในการปกครอง โดยเฉพาะในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาอันยาวนาน และเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาในภาคใต้ของประเทศไทย การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมธรรมาภิบาลทางศาสนา และพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านวินัยและศีลธรรม ในบริบทของการปกครองคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการมีบทบาทคล้ายคลึงกับผู้บริหารองค์กรที่ต้องบริหารจัดการบุคลากร งบประมาณ โครงการศาสนา และการมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชน พระสังฆาธิการจึงต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ความยุติธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงาน หนึ่งในหลักธรรมที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมคุณสมบัติเหล่านี้คือ “หลักทศพิธราชธรรม” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อใช้ในการปกครองอย่างเป็นธรรม หลักธรรมดังกล่าวประกอบด้วย 10 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล บริจาคะ อาชวชะ มัทวะ ตปะ อักโกธะ อวิหิงสา ขันติ และอวิโรธนะ (พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต) (2559) หลักธรรมทั้งสิบประการนี้ แม้ในอดีตจะใช้กับพระมหากษัตริย์ แต่ก็สามารถประยุกต์ใช้กับผู้นำในทุกระดับ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการซึ่งต้องบริหารงานทั้งในระดับปัจเจกและหมู่คณะ การยึดมั่นในทศพิธราชธรรมจึงเปรียบเสมือนเข็มทิศทางธรรมที่ช่วยให้การบริหารของพระสังฆาธิการมีความสมดุลระหว่างหลักธรรมกับประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติ

หลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะสำหรับกษัตริย์หรือผู้นำในการดูแลราษฎร ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 10 ประการ ได้แก่ ทาน (การให้) ศีล (การรักษาศีล) บริจาคะ (การเสียสละ) อาชวชะ (ความซื่อตรง) มัทวะ (ความอ่อนโยน) ตปะ (ความเพียร) อักโกธะ (ไม่โกรธ) อวิหิงสา (ไม่เบียดเบียน) ขันติ (ความอดทน) และอวิโรธนะ (ความไม่คลาถธรรม) หลักธรรมเหล่านี้มิได้จำกัดอยู่เพียงแค่การปกครองทางโลกเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการปกครองคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีเนื้อหาและเจตนารมณ์ที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณธรรมของผู้นำ และความสงบสุขของหมู่คณะ การที่พระสังฆาธิการจะสามารถบริหารงานได้อย่างเป็นธรรมและสร้างความศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดถือและประพฤติตนตามหลักทศพิธราชธรรม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรสงฆ์ในระดับชุมชนและสังคมโดยรวม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2560)

ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการบริหารงาน คณะสงฆ์ในบางพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องชี้นำพฤติกรรม และจริยธรรมของผู้นำสงฆ์ ทั้งในมิติของการปกครองภายในวัด การส่งเสริมพระธรรมวินัย การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการจัดการทรัพยากรทางศาสนาอย่างโปร่งใส การขาดหลักคุณธรรม ในการบริหารงานอาจนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจจากพุทธศาสนิกชน ความเสื่อมศรัทธา และผลกระทบ เชิงลบต่อภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ในวงกว้าง การที่พระสังฆาธิการขาดการยึดถือทศพิธราชธรรม ในการบริหาร เช่น การไม่เสียสละเพื่อหมู่คณะ การใช้อารมณ์ในการปกครอง การขาดความโปร่งใส ในการจัดการทรัพย์สินวัด ตลอดจนการไม่อดทนต่อความเห็นต่างในหมู่สงฆ์ ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิด ปัญหาในระยะยาวทั้งต่อองค์การสงฆ์และต่อศรัทธาประชาชนในระดับรากฐาน การวิจัยเชิงลึก เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์จึงมีความจำเป็น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมและคุณธรรมของพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับหลักธรรม อันเป็นรากฐานของพระพุทธศาสนา (สิริพงศ์ จันทร์เสวก, 2561)

จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรม กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งในการสร้างองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่สามารถส่งเสริมความมีคุณธรรมของผู้นำสงฆ์และ มีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์เชิงลึกถึงพฤติกรรมและแนวคิดของพระสังฆาธิการเกี่ยวกับการยึดมั่น ในหลักทศพิธราชธรรมจะสามารถบ่งชี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ หรือข้อบกพร่องที่ต้องได้รับการ ปรับปรุง เพื่อให้การบริหารงานคณะสงฆ์สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และดำรง ไว้ซึ่งพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสามารถต่อยอดไปสู่การจัดอบรมพัฒนาและเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้นำทางพระพุทธศาสนาในระดับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในมิติ ขององค์กรสงฆ์และสังคมโดยรวม งานวิจัยนี้จึงไม่ได้มุ่งหวังเพียงการอธิบายความสัมพันธ์เชิงวิชาการ เท่านั้น แต่ยังเป็นการตอบโจทย์ในเชิงสังคมและศาสนาในระยะยาว ที่จะส่งเสริมความสงบสุขของ สังคมไทยบนรากฐานของพระธรรมวินัยและธรรมาภิบาลทางศาสนาอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี 2568 จำนวน 561 รูป จากทั้งหมด 23 อำเภอ (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2568)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี 2568 จำนวน 226 รูป ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นการวิจัยงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นแนวทางการวิจัยที่รวมเอาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close Ended) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบ สอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการเป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (Rating Scale) มีจำนวน 24 ข้อ

2. แบบสัมภาษณ์ การสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 จัดทำแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหาที่ได้ศึกษา และนำข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จัดทำไว้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา

หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องทำการประเมินคุณภาพ ตรวจสอบเนื้อหาข้อความ คำถาม ความครอบคลุมของเนื้อหา โครงสร้างทางภาษา ความถูกต้อง และเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ

2.2 ผู้วิจัยจะต้องนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างที่ได้สร้างไว้พร้อมแบบประเมินเตรียมส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Content Validity Index: CVI) (Phuekphan, Aungsuroch, Yunibhand, & Chan, 2016) โดยผู้วิจัยจะต้องระบุความคล้ายคลึงกันของข้อมูลในแบบการสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ และเพื่อให้แน่ใจว่าเหมาะสมกับคำถามงานวิจัย

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปควรขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษา และชี้แนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และในการนี้ผู้วิจัยจะได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (CVI) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์ (Lynn, M. R. 1986) ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้นได้ค่าดัชนีที่คำนวณได้อยู่ระหว่าง 1.00 จึงเป็นการบ่งชี้ถึงความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิมาดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และเมื่อแบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 9 รูป/คนต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยกำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) โดยผลการประเมินมีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analyzed) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐานคือค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของ พิสณุ ฟองศรี (2552)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการการศึกษาในเอกสารต่าง ๆ โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก บทความ หนังสือ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์รายงานการประชุมเอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ในประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในรูปแบบกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์แบบสรุปตามสาระสำคัญของเนื้อหาที่กำหนดไว้โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นหัวข้อ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์การใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการ

5.2 วิเคราะห์แนวคิดการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการให้สัมภาษณ์เชิงลึกโดยการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช

5.4 การสร้าง และการพิสูจน์บทสรุปของเนื้อหาการวิจัย โดยการนำแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ รวมถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรม และตรงต่อข้อเท็จจริง รวมถึงข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า พระสังฆาธิการที่มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านตบะ (ความเพียร) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านศีล (การรักษาศีล) ส่วนด้านปริจาคะ (การเสียสละ) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า พระสังฆาธิการที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการปกครอง และด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกระดับสูง .806 และรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่สุดคือ การใช้หลักทศพิธราชธรรม ด้านมัทวะ (ความอ่อนโยน) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ด้านการสาธารณูปการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .719 รองลงมา คือ การใช้หลักทศพิธราชธรรม ด้านขันติ (ความอดทน) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ด้านการศาสนศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .703 และคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยที่สุด คือ การใช้หลักทศพิธราชธรรม ด้านอภิกโกธะ (ไม่โกรธ) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .517

4. การนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักทานในการแบ่งปันความรู้และสร้างโอกาสทางการศึกษา หลักศีลและอาชชวะในการบริหารงานด้วยความโปร่งใส ซื่อตรง และเป็นธรรม หลักมัทวะในการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพและเมตตา และหลักอวิโรธนะในการยึดมั่นพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาควรส่งเสริมหลักตปะเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ควรยึดหลักทานและปริจาคะในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรอาศัยหลักปริจาคะ อาชชวะ มัทวะ และตปะ เพื่อเผยแผ่ธรรมอย่างเหมาะสมกับสังคมร่วมสมัย สำหรับด้านการสาธารณูปการควรยึดหลักอาชชวะ อวิหิงสา และปริจาคะในการบริหารทรัพยากรอย่างโปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุด ขณะที่ด้านการสาธารณสงเคราะห์ควรยึดหลักทาน ปริจาคะ อวิหิงสา และขันติ เพื่อช่วยเหลือประชาชนด้วยความเมตตา เสียสละ และไม่เลือกปฏิบัติ อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของคณะสงฆ์และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักทศพิธราชธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าพระสังฆาธิการส่วนใหญ่ตระหนัก

ถึงความสำคัญของการนำหลักธรรมว่าด้วยคุณสมบัติของผู้นำมาใช้ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างจริงจัง ผลดังกล่าวแสดงถึงความเข้าใจและการยอมรับว่าทศพิธราชธรรมเป็นกรอบคุณธรรมที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในบริบทสังคมปัจจุบัน ซึ่งต้องเผชิญกับความคาดหวังจากทั้งคณะสงฆ์และประชาชน พบว่าด้านตบะ (ความเพียร) อาจอธิบายได้ว่าพระสงฆ์มีการปฏิบัติงานที่จำนวนมาก ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณ สงเคราะห์ จึงจำเป็นต้องอาศัยความเพียร ความเข้มแข็งทางจิตใจ และความเสียสละส่วนตนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ความเพียรจึงเป็นคุณธรรมที่พระสงฆ์นำมาใช้เป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวัน และการทำงานมากที่สุด ส่งผลให้มีการรับรู้และประเมินค่าสูงกว่าด้านอื่น ด้านศีล (การรักษาศีล) ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทพื้นฐานของพระสงฆ์ในฐานะสมณเพศที่ต้องเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน การยึดมั่นในศีลเป็นรากฐานสำคัญของความน่าเชื่อถือ ความศรัทธา และความชอบธรรมในการใช้อำนาจการปกครอง แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ให้ความสำคัญกับการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นหลักในการดำรงตำแหน่งและบริหารงาน ในขณะที่ด้านปริจาคะ (การเสียสละ) สะท้อนข้อจำกัดบางประการในเชิงโครงสร้างและบริบทการทำงานของพระสงฆ์ เช่น ภาระหน้าที่ด้านการบริหารที่เพิ่มขึ้น กรอบระเบียบทางการปกครอง และข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทำให้การแสดงออกด้านการเสียสละในรูปของการสละประโยชน์ส่วนตนหรือทรัพยากรอย่างเป็นรูปธรรมอาจทำได้ไม่เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระปลัดวรณไชย มะยงค์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร พบว่า ผลการวิจัยที่พบว่าการใช้หลักทศพิธราชธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ อวิหิงสา อวิโรธนะ และขันติ สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ให้ความสำคัญกับ “การปกครองเชิงคุณธรรม” มากกว่าการใช้อำนาจตามโครงสร้างเพียงอย่างเดียว โดยหลักอวิหิงสาแสดงถึงการบริหารที่ไม่เบียดเบียน ไม่กดขี่ และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่พระภิกษุสามเณรหรือประชาชน (พระปลัดวรณไชย มะยงค์, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตใจและศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน ขณะเดียวกันหลักอวิโรธนะที่มีค่าเฉลี่ยสูง สะท้อนถึงความสามารถในการประสานความแตกต่างและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งภายในองค์กรสงฆ์และระหว่างวัดกับชุมชน การบริหารบนฐานของความไม่ขัดแย้งช่วยให้การดำเนินงานด้านการปกครอง การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์เป็นไปอย่างราบรื่น ลดแรงต้าน และเอื้อต่อความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ส่วนหลักขันติสะท้อนถึงความอดทน อดกลั้น และความสามารถในการรับมือกับปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ อันเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในบริบทสังคมที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การที่พระสงฆ์สามารถบูรณาการหลักอวิหิงสา อวิโรธนะ และขันติ เข้ากับงานด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นถึงการบริหารที่มุ่งสร้างความสงบสุข ความสามัคคี และความเกื้อกูลต่อชุมชนเป็นสำคัญ

2. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าพระสังฆาธิการมีศักยภาพและความสามารถในการบริหารงานคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัด ศาสนสถาน และสาธารณูปโภคที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ของทั้งพระสงฆ์และประชาชนในชุมชน การดำเนินงานด้านนี้มักเห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน จึงได้รับการรับรู้และประเมินในระดับสูง ด้านการปกครอง ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของพระสังฆาธิการในการกำกับดูแล และประสานงานภายในองค์กรสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และระเบียบคณะสงฆ์ การบริหารด้านการปกครองที่อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงการเน้นความเป็นระเบียบ ความสงบเรียบร้อย และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของพระภิกษุสามเณรและชุมชน โดยอาศัยความเมตตา ความอดทน และการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเป็นหลัก ส่วนด้านการศาสนา สะท้อนถึงข้อจำกัดบางประการในการพัฒนางานด้านการศึกษา เช่น ข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ เวลา และการปรับตัวของรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบันและความสนใจของเยาวชน อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นโอกาสในการพัฒนา โดยพระสังฆาธิการสามารถบูรณาการงานด้านการศาสนศึกษากับการเผยแผ่และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจในการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาอัครพงษ์ พูลผล และคณะ ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกาย ของเจ้าอาวาสในจังหวัดชุมพร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกภารกิจหลักของคณะสงฆ์ เพื่อให้การปกครองและการดำเนินงานของวัดสอดคล้องกับพระธรรมวินัยและบริบทสังคมร่วมสมัย ด้านการปกครอง ผลการวิจัยสะท้อนว่าเจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำสูงสุดของวัด จำเป็นต้องมีความเข้าใจหน้าที่และอำนาจหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน รวมทั้งมีแบบแผนในการกำกับดูแลพระภิกษุสามเณรให้ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเป็นระเบียบ ความสามัคคี และความศรัทธาของญาติโยมต่อคณะสงฆ์ ด้านการศึกษา พบว่าควรส่งเสริมการจัดการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้รอบด้าน ทั้งพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และการศึกษาปริยัติสามัญ เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพทางปัญญาและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความคาดหวังของประชาชน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความสำคัญของการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยวัดสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการสนับสนุนด้านการศึกษา ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมในระยะยาว ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการเผยแผ่ธรรมะ รวมถึงการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมอย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและสังคมปัจจุบัน เพื่อให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ด้านการสาธารณูปการ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาวัดควรมุ่งเน้นความคุ้มค่าและประโยชน์ใช้สอย โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น สวยงาม และการก่อสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็น จะช่วยให้วัดเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สุดท้าย ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่าคณะสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การดูแลพระภิกษุอาพาธ และการสนับสนุนโครงการพัฒนาสังคม ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางแห่งความเมตตาและการเกื้อกูล อันจะนำไปสู่การสร้าง ความศรัทธา ความร่วมมือ และความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาและสังคมโดยรวม (พระมหาอักรพงษ์ พูลผล และคณะ, 2561)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกในระดับสูง ($r = .806$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่า ยิ่งพระสังฆาธิการนำหลักทศพิธราชธรรมไปประยุกต์ใช้มากเท่าใด ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทุกด้านก็ยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น สะท้อนว่าหลักทศพิธราชธรรมเป็นกรอบคุณธรรมที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการบริหารคณะสงฆ์ในสังคมปัจจุบันอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่าคู่ที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด คือ การใช้หลักทศพิธราชธรรมด้านมัททวะ (ความอ่อนโยน) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการ ($r = .719$) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า งานด้านสาธารณูปการจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกับพระภิกษุ สามเณร ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ความอ่อนโยน สุภาพ และการเปิดรับความคิดเห็นของผู้อื่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาวัดและสาธารณประโยชน์ให้เกิดประสิทธิภาพและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย รองลงมา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักขันติ (ความอดทน อดกลั้น) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษา ($r = .703$) ซึ่งสะท้อนว่าการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเป็นภารกิจที่ต้องใช้เวลา ความต่อเนื่อง และความเพียรพยายามสูง ทั้งในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรศึกษาอย่างจริงจัง พระสังฆาธิการที่มีขันติจึงสามารถขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาได้อย่างมั่นคง แม้จะเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือแรงจูงใจของผู้เรียน ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยที่สุด คือ หลักอภิกโรธ (ไม่โกรธ) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($r = .517$) แม้จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการไม่โกรธและการควบคุมอารมณ์มีส่วนช่วยให้การช่วยเหลือด้านการศึกษาเป็นไปอย่างสงบและไม่เกิดความขัดแย้ง อย่างไรก็ตาม งานด้านการศึกษาสงเคราะห์อาจต้องอาศัยปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น ทรัพยากร งบประมาณ และเครือข่ายความร่วมมือ จึงทำให้ระดับความสัมพันธ์ไม่สูงเท่าด้านอื่น โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ชัดว่าหลักทศพิธราชธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทุกมิติ โดยเฉพาะคุณธรรมด้านมัททวะและขันติ ซึ่งมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการกิจ

เชิงปฏิบัติของคณะสงฆ์ ผลดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดว่าการพัฒนาการบริหารคณะสงฆ์ควรมุ่งเสริมสร้างคุณธรรมผู้นำควบคู่กับทักษะการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความศรัทธา และนำไปสู่ความยั่งยืนของคณะสงฆ์และสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระปลัดวรณไชย มะยงค์ ได้ศึกษา การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การนำหลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันทางบวกในระดับสูง ($r = 0.83$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ตั้งอยู่บนฐานของหลักทศพิธราชธรรม ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพ ความเป็นระบบ และความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานของคณะสงฆ์ ทั้งยังสะท้อนว่าหลักธรรมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการในบริบทสังคมร่วมสมัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการศึกษาที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.84$) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จำเป็นต้องอาศัยคุณธรรมผู้นำอย่างศีล อาชวชะ ขันติ และตปะ เพื่อกำกับการเรียนการสอนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและหลักวิชาการ พระสงฆ์ การที่ยึดหลักทศพิธราชธรรมย่อมสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีวินัย ความเพียร และความเมตตา ส่งผลให้การพัฒนาศาสนิกศึกษามีความมั่นคงและยั่งยืน ด้านการสาธารณูปการ ($r = 0.80$) ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาวัดและสาธารณประโยชน์ต้องอาศัยหลักทาน บริจาคะ มัททวะ และอิทธิสาเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความร่วมมือ ความศรัทธา และความไว้วางใจจากชุมชน การบริหารบนฐานคุณธรรมช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างโปร่งใส คุ่มค่า และตอบสนองประโยชน์ส่วนรวมได้ ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($r = 0.77$) แม้มีความสัมพันธ์ต่ำกว่าสองด้านแรก แต่ยังอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าหลักทศพิธราชธรรมมีบทบาทต่อการขยายโอกาสทางการศึกษาและการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะหลักทาน อาชวชะ มัททวะ และขันติ ซึ่งช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นธรรม โปร่งใส และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในมิติด้านการศาสนศึกษา สาธารณูปการ และการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่ต้องอาศัยทั้งคุณธรรมผู้นำและการบริหารจัดการที่ดี อันนำไปสู่ความเข้มแข็ง ความศรัทธา และความยั่งยืนของคณะสงฆ์และสังคม (พระปลัดวรณไชย มะยงค์, 2565)

4. การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกรอบคุณธรรมที่มีความครอบคลุมเหมาะสม และสอดคล้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการในทุกมิติของการบริหาร ทั้งด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ หลักทศพิธราชธรรมช่วยกำกับการใช้อำนาจให้ตั้งอยู่บนฐานของความยุติธรรม ความโปร่งใส ความเมตตา และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ส่งผลให้การบริหารกิจการ

คณะสงฆ์มีความเป็นระบบ ลดความขัดแย้ง และสร้างความศรัทธาจากพระภิกษุสามเณรและประชาชน ในเชิงอภิปรายผล พบว่า หลักทาน บริจาคะ ศีล และอาชวชะ มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารเชิงโครงสร้างและทรัพยากร โดยช่วยให้การจัดสรรงบประมาณ การดำเนินโครงการ และการตัดสินใจต่าง ๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างเป็นธรรม ขณะที่หลักมัททวะ อวิหิงสา อักโกธะ และขันติ สะท้อนมิติของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมที่เน้นความอ่อนโยน การไม่เบียดเบียน การอดทนอดกลั้น และการจัดการความขัดแย้งด้วยสติ ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับบริบทการปกครองคณะสงฆ์ที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนทางจิตใจและความสามัคคีในหมู่คณะ ส่วนหลักตปะ และอวิโรธนะช่วยเสริมความเข้มแข็งด้านวินัย ความเพียร และความถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และระเบียบคณะสงฆ์ การประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมในแต่ละด้านของกิจการคณะสงฆ์ ยังชี้ให้เห็นว่าการบริหารที่ดีมิได้มุ่งเพียงประสิทธิภาพเชิงผลงานเท่านั้น แต่ต้องควบคู่กับคุณธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสุตฺตวิหการการ เขมธมโม (รอดแก้ว) ได้ศึกษา การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธรรมยุต) คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธรรมยุต) ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า พระสังฆาธิการคณะธรรมยุตในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมากถึง 10 ด้าน แสดงให้เห็นถึงการตระหนักรู้และให้ความสำคัญต่อการบริหารบนฐานของคุณธรรมและพระธรรมวินัยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านทานซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนบทบาทของพระสังฆาธิการในฐานะผู้นำทางจิตใจที่มุ่งเน้นการเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการเกื้อกูลพระภิกษุสามเณร รวมถึงประชาชนในชุมชน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างศรัทธาและความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะสงฆ์กับสังคม ด้านอวิหิงสา ซึ่งสะท้อนแนวโน้มการบริหารที่เน้นความไม่เบียดเบียน การใช้ความเมตตาและสันติวิธีในการปกครองคณะสงฆ์ (พระครูสุตฺตวิหการการ เขมธมโม (รอดแก้ว), 2562) สอดคล้องกับบริบทการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสามเณรที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนทางจิตใจและการลดความขัดแย้งภายในองค์กรสงฆ์ ขณะที่ด้านอักโกธะ อาจสะท้อนความท้าทายของพระสังฆาธิการในการควบคุมอารมณ์และจัดการสถานการณ์ที่มีความกดดันจากภาระงาน ความคาดหวังของชุมชน และข้อจำกัดด้านทรัพยากร

สรุป

การส่งเสริมให้นำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช นับเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับระบบการปกครองคณะสงฆ์ให้ตั้งอยู่บนรากฐานของคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างรอบด้าน หลักทานช่วยปลูกฝังจิตสาธารณะและความเสียสละของพระสังฆาธิการในการทำงานเพื่อส่วนรวม หลักศีลและอาชวชะช่วยกำกับให้การบริหารเป็นไปด้วยความสุจริต โปร่งใส และยึดมั่นในพระธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญ ขณะที่หลักมัททวะและขันติช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำที่อ่อนน้อม สุขุม อดทนต่อปัญหาและแรง

กตัญญูในการปกครอง ส่งผลให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบและเป็นธรรม หลักอักษิณะ และอวิหิงสาช่วยลดความขัดแย้งภายในหมู่คณะ สร้างบรรยากาศแห่งความเมตตา เอื้ออาทร และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หลักอวิโรธนะมีบทบาทสำคัญในการรักษาความเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ โดยทำให้การบริหารไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย และขนบธรรมเนียมที่ดั่งามของสังคม แนวทางการส่งเสริมควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการบูรณาการหลักทศพิธราชธรรมไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสงฆ์ระดับจังหวัด การจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการให้สามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้กับบทบาทหน้าที่จริง รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรมีระบบติดตามและประเมินผลการบริหารงานที่เน้นมิติคุณธรรมควบคู่กับประสิทธิภาพเชิงภารกิจ เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เกิดความเข้มแข็ง โปร่งใส เป็นที่ศรัทธาของประชาชน และสามารถตอบสนองต่อบริบทสังคมปัจจุบันได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรกำหนดให้หลักทศพิธราชธรรมเป็นกรอบนโยบายด้านคุณธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับจังหวัด โดยบูรณาการเข้ากับแผนงานการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารวัด และการทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อให้พระสังฆาธิการใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ การวางแผน และการกำกับดูแลภารกิจคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบ โปร่งใส และสอดคล้องกับพระธรรมวินัย
2. ควรพัฒนาหลักสูตรอบรมและพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน เช่น การปกครอง การศาสนศึกษา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม โดยเฉพาะด้านมัททวะ ขันติ และอวิหิงสา ซึ่งมีความสัมพันธ์สูงกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
3. ควรส่งเสริมให้มีระบบการบริหารและการประเมินผลการทำงานของพระสังฆาธิการบนฐานคุณธรรมควบคู่กับผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้เป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ เพื่อสะท้อนพฤติกรรมกรรมการบริหารที่เน้นความเสียสละ ความอดทน ความเมตตา และความซื่อตรง อันจะช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือและความศรัทธาของคณะสงฆ์ในสายตาประชาชน
4. ควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีระหว่างพระสังฆาธิการในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ เพื่อเผยแพร่รูปแบบการบริหารที่ประสบความสำเร็จจากการใช้หลักทศพิธราชธรรม โดยเฉพาะการนำหลักมัททวะและอวิหิงสามาใช้ในการพัฒนาวัดและการสาธารณูปการให้เกิดความคุ้มค่าและยั่งยืน
5. ควรเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชน ในการพัฒนากิจการด้านศาสนศึกษาและสาธารณสงเคราะห์ โดยยึดหลักทศพิธราชธรรม

เป็นฐานคุณธรรมในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมรายข้อในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักทศพิธราชธรรมในศตวรรษที่ 21
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักทศพิธราชธรรม

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระครูสุรัตวิหารการ เขมธมโม (รอดแก้ว). (2562). การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระปลัดวรรณไชย มะยงค์. (2565). การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร. วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 8(1), 1518-1531.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). พระพุทธศาสนาในฐานะเสาหลักของสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). ทศพิธราชธรรม: หลักธรรมสำหรับผู้หน้าที่แท้จริง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2560). ทศพิธราชธรรมกับภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาอัครพงษ์ พูลผล, บรรเจิด เจริญเวช, และวาสนา จาตุรัตน์. (2561). แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกาย: กรณีศึกษา การบริหารของเจ้าอาวาสของวัดในจังหวัดชุมพร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พิสนุ ฟองศรี. (2552). วิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: พรอพเพอตีฟรันท.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). รายงานสถานการณ์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- สิริพงศ์ จันทร์เสวก. (2561). คุณธรรมของผู้นำกับการบริหารงานคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาพระวิทยากร.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement.
- Lynn, M. R. (1986). Determination and Quantification of Content Validity. Nursing Research.
- Phuekphan, P., Aunguroch, Y., Yunibhand, J., & Chan, S. W. C. (2016). Psychometric properties of the Thai version of Copenhagen burnout inventory (T-CBI) in Thai nurses. Journal of Health Research. 30(2), 135–142.

